

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Undskyld, men læser De tegneserier?

Andersen, Tem Frank

Published in:
Nordjyske Stiftstidende

Publication date:
2023

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Andersen, T. F. (2023). Undskyld, men læser De tegneserier? *Nordjyske Stiftstidende*, 257(225), 40.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

SYNSPUNKT

Undskyld, men læser De tegneserier?

Af Tem Frank Andersen

Medieforsker ved AAU, Vestre Alle 19, 9000 Aalborg

I Danmark anerkendes tegneserier som kulturform af Kulturministeriet via følgende udgivelser: Jumbobøgerne, Anders And & Co, og Basserne. Det er helt korrekt, at disse udgivelser er tegneserier i ordets og mediets oprindelige betydning: Det er tegninger, der udkommer i serier, hvor tiden ikke rigtigt synes at gå.

Det er tragikomisk fra både et kulturelt perspektiv men også et forskningsperspektiv, at Kulturministeriet har en så snæver opfattelse af, hvad tegneserier i Danmark og danske tegneserier er i dag. Det er ikke blot beklageligt i forhold til den marginale opmærksomhed, mediet og feltet får i forhold til kulturformer som ballet, teater, billedkunst og musik. Det er også beklageligt fordi tegneserier eller rettere *comics* har et klart dannelsespotentiale. Hvad betyder det?

Nu har jeg som medieforsker ikke gjort spaltecentimeter, tv-tid, bloglinjer eller podcast-minutter op for at kunne understøtte påstanden om, at målt i forhold til de mange andre kulturformer, vi støtter som fællesskab, så får *comics* meget lidt opmærksomhed.

Jeg ved, at branchen selv - forlagene og interesseorganisationerne Danske Tegneserieskabere og Dansk Tegneserieråd gør meget. Men der skal ikke meget gravearbejde til for at komme frem til, at modeuger og andre *ekstroverte* eller synlige kulturformer (som musikfestivaler sportsstævner) får og meget mere opmærksomhed end tegneserier og grafiske romaner.

På den ene side giver det god mening. For det første er bruger- eller kundebasen meget større til en modeuge eller en *fed festival*. Og på den anden side er der også inden for kulturhierarkier, hvor smag og kvalitet er med til at bestemme, hvad der kommer til at lig-

ge øverst i hierarkiet. Mode rangerer over traktortræk. Fodbold rangerer over fægtning. Og teater rangerer over tegneserier.

Kulturelle hierarkier kommer ikke bare helt naturligt og af sig selv. De etableres og stabiliseres over tid og hænger sammen med nationalkultur og selvforståelse. Danmark er ikke nogen *comics*-nation på samme måde som Belgien og Frankrig. Det kan ikke helt sammenlignes med USA, der jo har bidraget med superhelte til den store globale kulturarv. Men der skabes faktisk tegneserier eller rettere *comics* i Danmark. Derfor burde der også på Kulturministeriets *to-do* liste være et punkt, som forsøger at vise den danske befolkning, at *comics* er mere end Basserne og Ænderne.

Den danske Kunstfond er dog ganske klar over, at der produceres danske tegneserier. Men går man tallene efter, så er støtten til *comics* minimal i forhold til billedkunsten, for billedkunst rangerer over *comics*. Det er jo en prioriteringssag. Men min påstand er, at *comics* har et dannelsespotentiale, der i lige så høj grad understøtter demokratisk medborgerskab. Det vil sige at understøtte muligheden for at komme til orde og bidrage til den samfundsmæssige debat om de meget vigtige emner og kriser, som vi står overfor. Hvordan nu det?

I 1980'erne udtalte den danske (børnebogs)forfatter Bjarne Reuter på DR-fjernsyn (og der er en pointe i ikke at bruge "tv" her), at det var en skændsel, at børn og unge læste tegneserier som fx superheltebladet *Hulk*. Det handler jo bare om vold, selvtaget og amerikansk kulturimperialisme. Det ord er vist faldet ud af kritikernes ordforråd for længe siden. Reuter skitserede et kulturelt hierarki, hvor det at læse bogstaver og bøger var meget mere dannende, fordi det krævede, at læserne selv skabte billederne og ikke lod sig forføre af de kulørte striber.

Selvom denne kritik stadig lever, så er den blevet parkeret på hylden for "antikverede idéer fra kultureliten". Men i forhold til dannelsesspørgsmålet, hvad har så ændret sig.

Det er ikke min pointe, at læsning og litteratur skal "pilles ned" fra sin hierarki-

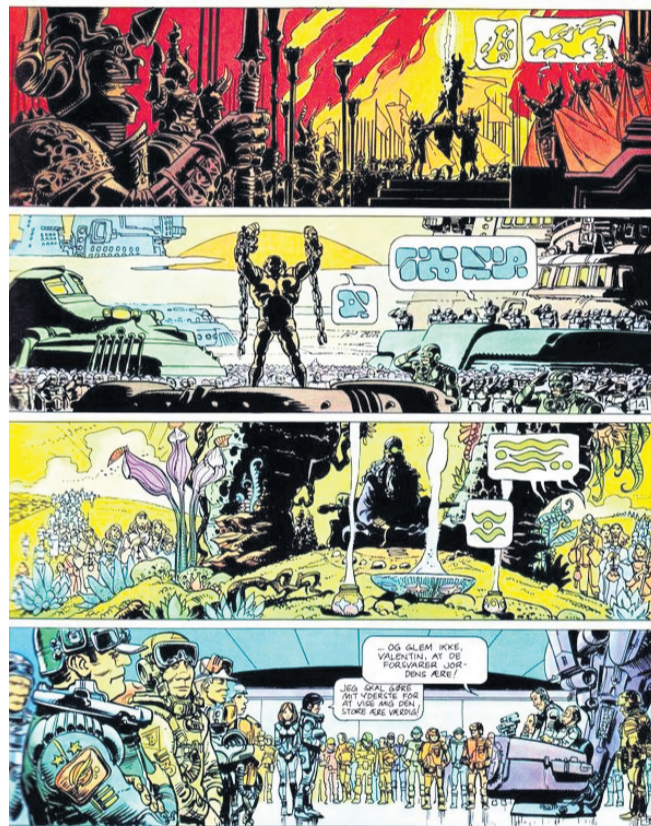
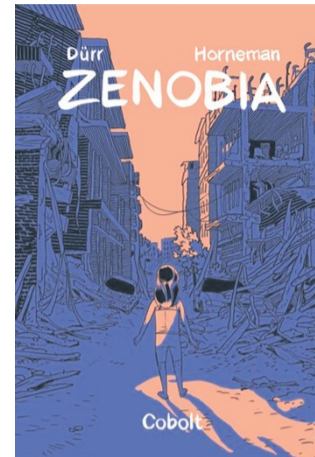
» Går man tallene efter, så er støtten til *comics* minimal i forhold til billedkunsten, for billedkunst rangerer over *comics*

ske position. Men situationen idag er, at nogle af de udfordringer, vi står overfor både som individer og som samfund, kan være svære at begribe, og derfor kan det være svært, også for Generation Z(ero) rent faktisk at skabe sine egne "billeder" af, hvad der egentligt sker i vores samfund og på vores klode, og ikke mindst hvad der kan gøre for at skabe alternativer.

Hvordan ser et CO2-neutralt samfund ud, og hvordan interagerer vi med hinanden i sådan et? Hvordan kan et diversitetssamfund se ud, uden at vi hele tiden diskuterer, hvad der er woke, og hvad der ikke er woke i forhold til køn og kønsidentitet? Hvordan ser et demokratisk samfund ud, hvor de "ideologiske" poler er blevet skærpede, og hvor vi gerne vil være inkluderende, men hele tiden falder ved hurdlen, at det helt skal være et samfund på "mine" præmisser? Og hvordan visualiserer vi de forfærdeligheder, som nyhedsmedier formidler med deres egen sensationsvinkling?

Der findes flere samtidige danske *comics*-udgivelser, der netop visualiserer dette på en måde, der undgår sensationsvinklingen, men stadig behandler forfærdelige emner på en seriøs måde. Uden at være intimiderende eller skræmmende. Morten Dürr og Lars Hornemans udgivelser "Zenobia" og "Ivalu" er glimrende eksempler (Forlaget Cobolt). Lars Kramhøfts stribe i dagbladet Information "Byens Lys" viser, hvordan vi lever i en tid med paradokser, der ikke lige er til at få til at forsvinde. Kramhøfts stribe viser også, hvordan Generation Z(ero) netop tumler med disse ting, men ikke er i stand til at cope med dem og komme med alternativer.

Tegneseriehistorisk kunne Pierre Cristin og netop afdøde Jean-Claude Mézières' "Jævndøgnet"

helte" med de to rumtidsagenter *Linda og Valentin* (1978) også være et eksempel på en dannende *comics*. Selvom læserne af netop dette album tilhører *Boomer*-generationen, så viser den netop, hvordan *comics* kan visualisere, hvordan vi var og er nødt til at tænke vores samfund anderledes, eller netop vise usikkerheden ved ikke at vide, hvordan man gør. For Linda og Valentin handlede det om et "bæredygtigt" intergalaktisk samfund. Måske for Generation Z(ero) et multivers samfund.

Pointen er ikke, at i bestræbelsen på at give de kommende generationer mulighed for at visualisere og tage handling på andre måder at leve på, så skal vi forlade *Ordets Domæne* (underforstået skriften og litteraturen). Men måske *comics* kunne opgraderes. Ikke bare for børn og unge, som kastes rundt i et oplevelses- og opmærksomhedssøkonomisk cirkus. Men

netop for at have et *neksus*, et samlingspunkt, hvor den yngre og den ældre generation kan mødes og tale sammen om, hvad pokker gør vi!

Tegneserier voksede ud af *massesamfundet* og var kommercielle, selvom mange skabere (som fx Jacques Tardi med sit Adèle Blanc-Sec-værk) netop var optaget af det kunstneriske og det samfundskritiske. Vortids *comics* er stadig kommercielle, selvom der også her er statsstøtte. Der er et marked for *comics*, og derfor markedsføres der både nationalt og internationalt for danske *comics* via forlagene og interesseorganisationerne.

Pointen er ikke, at *comics* generelt og danske *comics* har større dannelsespotentiale end opera, ballet, billedkunst, litteratur eller sport. Men *comics* har dannelsespotentiale. Og ser man på de fællesskabsdannelser eller *communities*, der dannes omkring *comics* (og

» Vi skal være varsomme med at tro, at diagnoser løser vores problemer med børn og unges mentale mistrivsel

populærkultur i øvrigt), så er det stærke inkluderende fællesskaber. Fællesskaber der netop visualiserer mangfoldighed og diversitet. Og som åbner for en udtryksfuldhed og mening, der er værdifuld for alle dem, som ikke bare accepterer kulturelle hierarkier.

Som forsker, kulturanmelder (af *comics*) og som entusiast tror jeg ikke på, at *comics* kan redde verden. Lige så lidt som litteratur eller billedkunst kan redde verden. Men *comics* giver adgang til et sprog og en kulturform, hvor kriser og paradokser formidles på en måde, hvor *Ordets Domæne* ikke er enerådende.

DR's debatprogram *Deadline* har 2023 haft besøg af videnskabsjournalist Lone Frank, der havde den pointe, at vi skal være varsomme med at tro, at diagnoser løser vores problemer med børn og unges mentale mistrivsel (*Deadline* 27.7.2023). Diagnoser er netop udtryk for *Ordets Domæne*, og selvom Lone Frank sikkert ikke ville se *comics* som et medie for at skabe rum til at lytte og tale sammen om problemer med "hvordan vi har det" og at visualisere, hvad det gode liv er, og hvordan et samfund kunne se ud, så er det ikke nogen urimelig tolkning, at vi skal være påpasselige med ord (= diagnoser).

Comics har på ingen måde monopol på et *Visualiseringens Domæne*. Men *comics* har sin plads i dette domæne. Og pointen er, kunne det give mening at opgradere dette domæne?

» Min påstand er, at *comics* har et dannelsespotentiale